Çalıştay Bildiri Çağrısı

Tarihte Aile, Ailede Tarih: Aile, Hane, Akrabalık ve Nesillere Tarihî Yaklaşımlar

Tarih: 20-21 Kasım 2026
Yer: İstanbul Üniversitesi İslam Tetkikleri Enstitüsü – 20 Kasım 2026 Cuma
TDV İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM) – 21 Kasım 2026 Cumartesi

Toplumsal yapının temel kurumlarından biri olan aile, tarihsel dönüşümlerin ve kuşaklar arası sürekliliklerin izlenebildiği önemli bir inceleme alanıdır. Bireysel geçmiş ile daha geniş tarihsel süreçler arasında bağ kuran aile tarihi ise meslek, bilgi, statü, servet ve kültürel birikimin kuşaklar arasında nasıl aktarıldığı ya da kesintiye uğradığını, evlilik ve akrabalık ilişkilerinin toplumsal, ekonomik ve siyasal ağların oluşumunda nasıl bir rol oynadığını, ailelerin savaş, göç, iktisadi dönüşüm ve siyasal değişim gibi süreçler karşısında nasıl yeniden şekillendiğini anlamaya ve yorumlamaya yardımcı olur. Bu bakımdan aile tarihi, bireylerin ve kuşakların tecrübelerini daha geniş tarihsel bağlamlara yerleştirirken sosyal, ekonomik, siyasi ve kültürel tarih arasında verimli bir kesişim alanı oluşturur.

Türkiye'de aile tarihi çalışmalarında son yıllarda kayda değer bir artış yaşanmış olmakla birlikte, mevcut literatürün belirli dönemler, aile tipleri ve kaynak grupları etrafında yoğunlaştığı görülmektedir. Hanedanlar, siyasi elitler ve âyan aileleri üzerine dikkate değer bir literatür oluşmasına karşılık; ulema ve entelektüel aileleri, tüccar ve esnaf aileleri, göçmen aileleri, Cumhuriyet dönemi aileleri ve elit olmayan aile ve hanelere ilişkin çalışmaların aynı ölçüde sistematik ve karşılaştırmalı bir araştırma birikimine ulaştığını söylemek güçtür. Bu tablo, aile tarihinin hem ele alınan toplumsal gruplar hem de kullanılan kaynak ve yöntemler bakımından genişlemeye açık, önemli bir araştırma potansiyeli taşıdığını göstermektedir. İstanbul Üniversitesi İslam Tetkikleri Enstitüsü ve TDV İslam Araştırmaları Merkezi'nin (İSAM) iş birliğinde düzenlenen "Tarihte Aile, Ailede Tarih" başlıklı çalıştay, aileyi yalnızca bir soy zinciri ya da bireysel biyografilerin toplamı olarak değil, tarihsel değişimin, toplumsal ilişkilerin, siyasi gücün, servet aktarımının ve kültürel sürekliliğin izlenebildiği bir analiz birimi olarak ele almayı amaçlamaktadır. Çalıştay, başta Osmanlı ve Türkiye tarihi olmak üzere, farklı dönem ve coğrafyalarda aile, hane, akrabalık ve kuşak ilişkilerini tarihsel bir perspektifle inceleyen araştırmalara açıktır. Çalıştayda aile hafızasının nasıl kurulduğu, hangi kişilerin ve olayların hatırlandığı ya da unutulduğu, aile anlatılarının kuşaklar boyunca nasıl değiştiği ve yazılı, sözlü ve maddi unsurlar aracılığıyla nasıl aktarıldığı tartışmaya açılacaktır. Böylece aile hem tarihin konusu hem de tarihsel hafızanın üretildiği ve taşındığı bir alan olarak değerlendirilecektir.

Bildiri Konuları

Aşağıdaki başlıklarla sınırlı olmamak üzere, tarihsel bir problem etrafında şekillenen ve kaynaklara dayanan özgün bildiri önerileri beklenmektedir:

- Aile, hane, sülale ve hanedanların tarihsel dönüşümü
- Siyasi elitler, âyanlar, eşraf ve bürokrat aileleri
- Ulema, entelektüel, tüccar, esnaf ve farklı meslek gruplarına mensup ailelerde kuşaklar arası süreklilik ve değişim
- Evlilik, akrabalık ve sıhrî ilişkilerin toplumsal ve siyasi ağların oluşumundaki rolü
- Servet, miras, mülkiyet ve mesleğin kuşaklar arası aktarımı
- Kadınların, çocukların ve farklı kuşakların aile içindeki konumları ve deneyimleri
- Göç, sürgün, savaş ve zorunlu yer değiştirmelerin aileler üzerindeki etkileri
- Osmanlı'dan Cumhuriyet'e ailelerde süreklilik ve dönüşüm
- Aile içi çatışmalar, miras ihtilafları, kuşaklar arası kopuşlar
- Aile, mahalle, kent ve yerel toplum arasındaki ilişkiler
- Aile hayatının mekânsal ve gündelik boyutları: ev, konut ve maddi kültür
- Hane ekonomisi, üretim, tüketim ve aile işletmeleri
- Farklı dinî, etnik ve toplumsal gruplarda aile ve hane deneyimleri
- Aile tarihinin kaynakları: şeriyye sicilleri, tereke ve nüfus kayıtları, vakıf belgeleri, şecereler ve özel aile arşivleri
- Biyografi, prosopografi, sözlü tarih, mikro tarih, tarihsel demografi, dijital beşeri bilimler ve sosyal ağ analizi çerçevesinde aile tarihi
- Karşılaştırmalı aile ve hane tarihi
- Aile hafızası, şecere, soy anlatıları, fotoğraf, hatırat ve kuşaklar arası geçmiş aktarımı

Çalıştayın Temel Soruları

Çalıştayda ortak tartışma zemininin özellikle şu sorular etrafında şekillenmesi öngörülmektedir:

- **Aile, tarihçi için nasıl bir analiz birimidir?** Aile, hane, sülale ve hanedan kavramları farklı tarihsel bağlamlarda nasıl tanımlanabilir ve birbirinden nasıl ayrıştırılabilir?
- **Bir aile tarihi nasıl yazılmalıdır?** Bireysel biyografilerin ötesine geçilerek kuşaklar, evlilikler, akrabalık ilişkileri, mülkiyet ve sosyal ağlar nasıl birlikte incelenebilir?
- **Aileler tarihsel süreklilik ve değişimi nasıl yansıtır?** Toplumsal statü, meslek, bilgi, servet ve kültürel birikim kuşaklar arasında hangi yollarla aktarılmış; bu aktarım süreçleri zaman içerisinde nasıl dönüşmüştür?
- **Aileler çatışma, kopuş ve yeniden yapılanmanın da mekânı olarak nasıl incelenebilir?** Kuşaklar arası anlaşmazlıklar, boşanma, miras ihtilafları, statü kaybı ve göç gibi süreçler aile ilişkilerini nasıl dönüştürmüştür?

- **Büyük tarihsel dönüşümler aile ölçeğinde nasıl izlenebilir?** Savaş, göç, ekonomik kriz, devletleşme, modernleşme ve rejim değişiklikleri ailelerin yapısını, ilişkilerini ve kuşaklar arası devamlılığını nasıl etkilemiştir?
- **Aile hafızası nasıl kurulur ve kuşaklar arasında nasıl aktarılır?** Aileler geçmişlerinden hangi kişileri, olayları ve tecrübeleri hatırlar, hangilerini unutur ya da sessizleştirir? Aile anlatıları kuşaklar boyunca nasıl değişir; aidiyet, kimlik ve geçmiş tasavvurunun oluşumunda nasıl bir rol oynar?
- **Aile tarihinin kaynakları ve yöntemleri nasıl çeşitlendirilebilir?** Devlet arşivleri, şeriyye sicilleri, tereke ve nüfus kayıtları gibi resmî kaynaklarla sözlü tarih anlatıları, şecereler, mektuplar, hatıratlar, fotoğraflar ve özel aile arşivleri nasıl birlikte değerlendirilebilir? Dijital beşerî bilimler, prosopografi, sosyal ağ analizi ve haritalama yöntemleri ailelerin kuşaklar arası ilişkilerini ve hareketliliklerini görünür kılmada ne tür imkânlar sunabilir?

Başvuru

Çalıştaya katılmak isteyen araştırmacıların aşağıdaki bilgileri içeren başvurularını göndermeleri beklenmektedir:

- Bildiri başlığı ve 300–500 kelimelik özet
- Aile tarihiyle ilgili yayın ve faaliyetlerini içeren kısa özgeçmiş

Son başvuru tarihi: 28 Eylül 2026

Kabul bildirim tarihi: 4 Ekim 2026

Çalıştay tarihi: 20-21 Kasım 2026

Başvuru adresi: islamtetkikleri@istanbul.edu.tr

Sunum ve Çalıştay Formatı

Çalıştay, uzun tebliğlerden ziyade özgün araştırmaların paylaşılmasını ve araştırmacılar arasında tartışmayı teşvik edecek şekilde düzenlenecektir.

Her bildiri için 15 dakika sunum öngörülmekte; soru ve tartışmaların ise oturumların sonunda ortak olarak gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

Başvurular Bilim Kurulu tarafından değerlendirilecek ve program oluşturulurken farklı dönemlerin, coğrafyaların, kaynak türlerinin ve tarihsel yaklaşımların dengeli biçimde temsil edilmesine özen gösterilecektir. Birincil kaynaklara dayanan, devam eden ve daha önce yayımlanmamış özgün tarih araştırmalarına öncelik verilecektir.

Katılımcıların ulaşım ve konaklama giderleri karşılanmayacak olup İstanbul dışından katılacak araştırmacılara çevrimiçi sunum imkânı sunulacaktır.

Yayın

Çalıştayda sunulan seçilmiş bildirilerin hakem değerlendirmesinden geçirilerek *Tarihte Aile, Ailede Tarih* başlıklı bir editörlü kitapta veya akademik bir derginin özel sayısında yayımlanması planlanmaktadır.

Beklenen Çıktılar

Bu toplantının yalnızca mevcut aile tarihi literatürünü değerlendiren bir etkinlik olarak kalmaması; aile ve hane tarihini daha geniş tarihsel süreçlerle ilişkilendiren yeni araştırma sorularının, kaynakların ve yöntemlerin tartışıldığı kalıcı bir akademik platformun başlangıç noktası olması hedeflenmektedir. Çalıştayın beklenen çıktıları şunlardır:

- Türkiye'de aile tarihi araştırmalarının mevcut yönelimleri, boşlukları ve gelişme alanlarının ortaya konulması,
- Farklı dönem, coğrafya ve toplumsal gruplar üzerinde çalışan araştırmacılar arasında akademik etkileşim ve iş birliğinin geliştirilmesi,
- Aile tarihine ilişkin kaynak ve yöntemlerin birlikte değerlendirilmesine yönelik ortak bir tartışma zemininin oluşturulması,
- Yeni araştırma ve ortak proje imkânlarının değerlendirilmesi.

Aileyi tarihin içinde, tarihi ise ailelerin kuşaklar boyunca taşıdığı ilişkiler, hafıza ve belgeler içerisinde yeniden düşünmek isteyen araştırmacıları "Tarihte Aile, Ailede Tarih" çalıştayına katkı sunmaya davet ediyoruz.

Düzenleme Kurulu

Prof. Dr. Murteza Bedir (TDV İslam Araştırmaları Merkezi)

Doç. Dr. Yaşar Çolak (TDV İslam Araştırmaları Merkezi)

Doç. Dr. M. Fatih Çalışır (İstanbul Üniversitesi İslam Tetkikleri Enstitüsü) – Çalıştay Koordinatörü

Doç. Dr. Arzu Güldöşüren (TDV İslam Araştırmaları Merkezi) – Çalıştay Koordinatörü

Doç. Dr. Muharrem Midilli (İstanbul Üniversitesi İslam Tetkikleri Enstitüsü)

Dr. Öğr. Üyesi Gürzat Kami (İstanbul Üniversitesi İslam Tetkikleri Enstitüsü)

İletişim: islamtetkikleri@istanbul.edu.tr